

יער של ספרים

אביב אייזנבנד

אגף הייעור, קק"ל
Aviv@kkl.org.il

עצי איקליפטוס ועצי קורימביה בגן הנוי אביגיל הלר

איקליפטוס, קורימביה ואנגופורה בישראל סימה קגן

בתקופה האחרונה פורסמו שתי חוברות העוסקות בסוג איקליפטוס ובחשיבותו בייעור ובנוי בישראל. "עצי איקליפטוס ועצי קורימביה בגן הנוי" נכתבה על ידי אביגיל הלר ממשרד החקלאות ופיתוח הכפר (שני פרקים מתוכה כתבו צביקה מנדל ופבלו צ'רקסקי), ואילו "איקליפטוס, קורימביה ואנגופורה בישראל" נכתבה על ידי סימה קגן ממנהל המחקר החקלאי-מכון וולקני. בחוברת הראשונה מושם דגש על הטיפול בעצים מסוגים אלה בגן הנוי, ואילו בחוברת השנייה ניתנת סקירה מקיפה של מינים שונים המתאימים לייעור ולמרעה דבורים. שתי החוברות פורסמו גם בצורה מקוונת.

בסוג איקליפטוס (*Eucalyptus*) שייך למשפחת ההדסיים (Myrtaceae), ומונה מעל 800 מינים, שרובם אנדמיים לאוסטרליה. 12-15 מינים נוספים גדלים באיים צפונית ליבשת אוסטרליה (גינאה החדשה, טימור ואיי מאלוקו). ניסיונות אקלום של מיני איקליפטוס בארץ ישראל החלו בשנות ה-60 של המאה ה-19, ללא הצלחה מרובה. בשנת 1884 ניטעו שתילים של איקליפטוס המקור (*Eucalyptus*)

בתיבותם של מיני האיקליפטוס בייעור בחלקה הדרומי של ישראל, מהנגב הצפוני והמערבי ועד הערבה, גבוה במיוחד. עמידותם ליובש ויכולתם להתפתח ולשגשג בבתי גידול קשים, בקרקעות דלות ובמשטר משקעים המאפיין אזור צחיח למחצה עד צחיח (100-300 מ"מ גשם בשנה), הביאו למיצובו של הסוג איקליפטוס כמרכיב מרכזי בארגז הכלים של מתכנן הנטיעות. למעשה, רוב חלקות האקלום והמחקר שהוקמו במהלך המאה הקודמת נבחרו לנטיעה ביערות הנגב הצפוני והמערבי. חוקרים רבים הוקסמו מעולם שלם

ביותר שניטע בארץ מאז המאה ה-19. גם כיום הוא מין מוביל, והוא משמש בעיקר בייעור המשקי (נטיעת חלקות עבור תפוקת עץ), וכן בנטיעות למרעה דבורים. נטיעות של המין איקליפטוס מסמרי הצטמצמו מאוד בעשור האחרון בגלל רגישותו לפטריות ממשפחת הבוטריוספרה, הגורמות לתמותת העצים.

קורימביה לימונית היא מין מוביל בגן הנוי ובייעור המשקי, ונטיעתה מקודמת בשיתוף פעולה של קק"ל ומשרד החקלאות שנמשך כבר מעל שני עשורים, ובמסגרתו ניתן מענה לחקלאים שמסיבות שונות אינם מסוגלים או מעוניינים להמשיך לקיים חקלאות אינטנסיבית ומחפשים גידול אקסטנסיבי לתפעול משקיהם. קורימביית טורל היא מין בעל חשיבות רבה בגינון העירוני. בחוברת מופיעה טבלת המאפיינים של ארבעת המינים הנידונים, ומוצגת בה שורה ארוכה של מאפיינים רלוונטיים שלהם, כמו: פוטנציאל הגובה, צורת הצמרת, מרקם הגזע, פריחה ועוד.

בחוברת מוצגים התייחסות ופירוט של האתגרים והפתרונות האגרוטכניים בשימוש במינים האלה, כדוגמת התאמה לסוג הקרקע ובעיות אגרוטכניות הגורמות לפגיעה או להתנוונות של העץ, כמו למשל רגישות לגיר, לקוטלי עשבים ועוד. פרק מורחב מוקדש לתחום הבטיחות וגיזום העצים. מוצגים כשלים אופייניים, כמו שבר ונפילת ענפים, כשל בעקבות צימוח ענפים בזוויות חדות, שבר בענף מוביל וקריסת עצים על שורשיהם (התהפכות עצים). פרק נוסף עוסק בהמלצות לגיזום ולעיזוב של העץ הבוגר, למועדי גיזום ולשיטות גיזום, תוך התייחסות לפעולות גיזום שמומלץ להימנע מהן.

של תכונות שקיימות בסוג ומהפוטנציאל הגלום בו אל מול האתגרים הרבים העומדים בפני מפעל הייעור בישראל. עדות למורשת זו הן חלקות המחקר בשדה תימן, משמר הנגב, אורים, סנאים (פארק באר שבע), רביבים, עומר, גילת ועוד.

שתי החוברות שפורסמו עוסקות בסוג איקליפטוס ובסוגים הקרובים לו (כולם במשפחת ההדסיים). הסוג קורימביה (*Corymbia*) הופרד מהסוג איקליפטוס באמצע שנות ה-90. בחוברת שכתבה סימה קגן מתוארים גם שני מינים בסוג אנגופורה (*Angophora*), השייכים גם הם למשפחת ההדסיים, ויש להם מראה דומה בנוף הכללי של העץ, בעלווה, בגזע, בפריחה ובפרי (אך ללא מכסה פרי).

"עצי איקליפטוס ועצי קורימביה בגן הנוי" – בחוברת זו סקירה כללית נרחבת על הסוגים איקליפטוס וקורימביה, בדגש על התאמתם לגן הנוי. הסקירה עוסקת בטיפול ובגידול של המינים האלה, ולכן היא עוסקת במאזן המים של הצמחים ובקשר לגידול ולצמיחה, באתגרים ובפתרונות אגרוטכניים, בבטיחות בגיזום, בשיטות גיזום, בחרקים ובמזיקים של הסוגים האלה וכן בגורמי מחלה. בחוברת יש פירוט על שני מיני איקליפטוס (איקליפטוס המקור ואיקליפטוס מסמרי [*Eucalyptus gomphocephala*]) ושני מיני קורימביה (קורימביה לימונית [*Corymbia citriodora*] וקורימביית טורל [*Corymbia torelliana*]). איקליפטוס המקור הוא מין האיקליפטוס המרכזי והחשוב

קורימביה פטיכוקרפה, פרחים ופירות
צילום: סימה קגן

העצים. לכל מין תעודת זהות, הכוללת: גובה, מועד פריחה, צבע פריחה, תנאי גידול והתאמה לארץ, וכן שימוש מומלץ. לחוברת מצורפות תמונות צבעוניות מאירות עיניים של המינים השונים, כולל תמונות תקריב של פריחה ופירות המסייעות לזיהוי המין. חלק מהמינים שנבחרו לחוברת מומלצים ליעור באזורים מעוטי משקעים עם התאמה לבתי גידול קשים, כמו קרקע לס, תכולת גיר גבוהה, קרקעות נתרניות או מלוחות. חלק אחר מומלץ למרעה דבורים תוך ציון מועדי הפריחה של העצים, מה שמאפשר לדבוראים לטעת מינים שונים לקבלת רצף של פריחה וכך לצמצם את הצורך להזין את הדבורים במי סוכר בחורף. בסוף החוברת מופיעות טבלאות המציגות את המינים בהתאם למטרות ושימוש, טבלאות המדרגות לפי גובה העץ, ואחרות עבור מועדי הפריחה בשנה. החוברת נועדה לסייע בהגדרה ובזיהוי המינים השונים באתרים שהם גדלים בהם. החוברת מיועדת בעיקר ליערני קק"ל, לדבוראים ולמתכנני הניו בערים.

קישור לחוברת

<https://volcaniarchive.agri.gov.il/skn/he/c6/e61082/>
פרסום מדעי/איקליפטוס_קורימביה_ואנגופורה_בישראל

בפרק שכתב צביקה מנדל נפרסת בפני הקורא רשימת חרקים מזיקים שתוקפים עצי איקליפטוס וקורימביה בישראל. בטבלה המצורפת לפרק מפורטים המזיקים השונים ומיני העצים בעלי הרגישות למזיקים אלה, תוך התייחסות לידע הקיים באשר ליכולת לטפל בהם בהדברה ביולוגית.

פרק נוסף מתייחס למקומם של מיני האיקליפטוס והקורימביה בניו בישראל. צירוף תמונות של המינים השונים עם תיאור המין היה יכול להועיל ולאפשר היכרות טובה יותר עם המוצג בפרק זה. בסוף החוברת מוצג פרק הגדרות של המושגים המקצועיים המופיעים בה.

קישור לחוברת

https://www.gov.il/BlobFolder/reports/eucalyptus_tree_protection/he/eucalyptus.pdf

בחוברת "איקליפטוס, קורימביה ואנגופורה בישראל" מוצגים ומתוארים בקצרה 77 מינים של הסוגים איקליפטוס וקורימביה הנפוצים ביותר בישראל. החוברת מסודרת על פי סדר האל"ף-בי"ת לפי השם הבוטני העברי של מיני

איקליפטוס, קורימביה ואנגופורה בישראל

כתבה וצילמה: סימה קגן

עריכה מדעית: אילון כלב, קק"ל

איקליפטוס סלובריס על כריכת הספר איקליפטוס, קורימביה ואנגופורה בישראל, מאת סימה קגן

אנגופורה קוסטטה צילום: סימה קגן